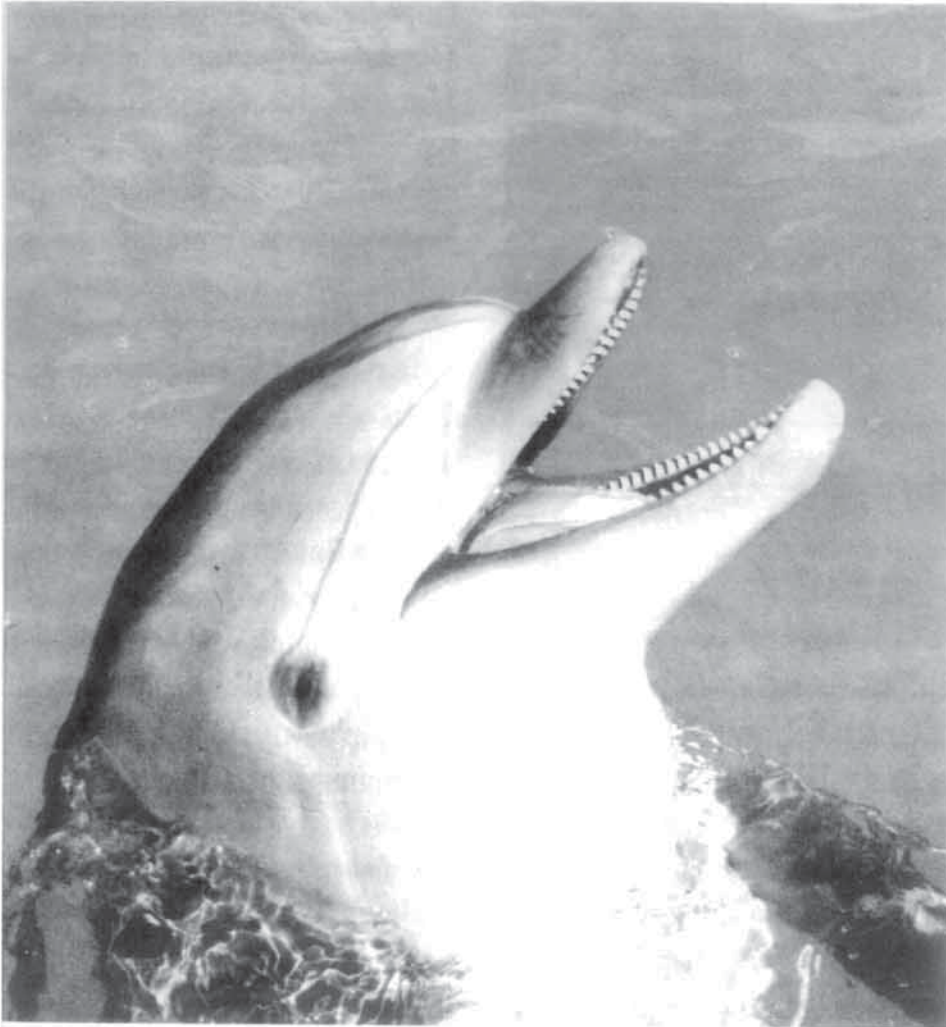

ปลาโลมาเจ้าปัญญาสักแค่ไหน ?

สมบัติ จันทรวงศ์

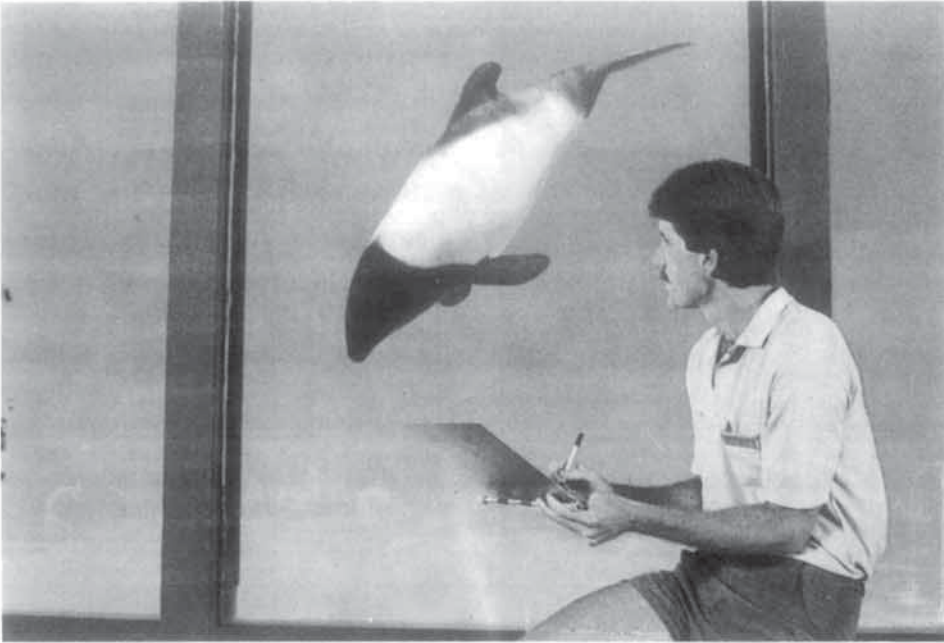
“...สิ่งที่ทำให้ปลาโลมาได้รับการยอมรับว่า มีปัญญาเหนือกว่าสัตว์อื่น ๆ ทั้งหมด อยู่ที่ว่า ปลาโลมา ‘เข้าใจ’ ว่าอะไรคือสิ่งที่มนุษย์ประสงค์จะให้ตนเรียนรู้...และการเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้ฝึกประสงค์จะสอน.....”

เป็นที่เข้าใจกันว่า ปลาโลมา เป็นปลาที่คนไทยรู้จักกันมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว อย่างน้อยที่สุด สุนทรภู่ กวีเอกของกรุงรัตนโกสินทร์ ก็ได้เอ่ยถึงปลาโลมาไว้ในงานนิพนธ์ของท่านหลายครั้งด้วยกัน เช่น ในพระอภัยมณี เมื่อตอนที่ท้าวสิลราช พานางสุวรรณมาลีไปเที่ยวทะเล ได้มีการกล่าวถึงปลาต่าง ๆ ที่ว่ายน้ำตามเรือไว้ว่า

“พอลมเรื่อยเฉื่อยขึ้นคลื่นสัจ
ให้แก่นจัก ไปตามวนชลสาย
ชมมัจฉาสารพัดพวกสัตว์ร้าย
เห็นคล้ายคล้ายว่ายคล้ายสำเภาจร
ฝูงกระโทโลมาขึ้นคลาดคำ
บ้างผูกคำเคลื่อนคล้ายลอยสลอน
ทั้งกริวกราวเต่าปลาในสาคร
เที่ยวสัญจรหากินในสินธุ
ฝูงฉลามฉวนฉลามมาตามคลื่น
ฉลามคั่นชมฉลาม ไปจากคู่
ปลาวาพวนพ่นฟองขึ้นฟองฟู
ทั้งราหูเหราสารพัน”

แต่ความสนใจที่มนุษย์ให้กับพฤติกรรมปลาโลมานั้น แน่่อนว่ามีมาก่อนหน้านั้นมาก ดังปรากฏหลักฐานว่า อริสโตเติล นักปราชญ์คนสำคัญของโลกตะวันตก ได้เคยศึกษาเรื่องของปลาโลมามาแล้ว นอกจากนี้ ก็ยังมีความเชื่อถือมากมายของชาวประมง ที่มองว่าปลาโลมาเป็นกลางดีและเป็นมิตรของมนุษย์ แต่สำหรับเด็ก ๆ นั้นส่วนใหญ่แล้ว รู้จักปลาโลมาได้จากภาพยนตร์โทรทัศน์ชุด “โลมาเพื่อนแก้ว” ที่โด่งดังอยู่ในช่วงทศวรรษของ ค.ศ. ๑๙๖๐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าฟลิปเปอร์ (Flipper) ซึ่งเป็นดาราสัญญาของภาพยนตร์โทรทัศน์ชุดดังกล่าว นั้น ดูจะเป็นสัญลักษณ์ของความน่ารักและความฉลาดเฉลียวที่เด็ก ๆ ทุกวันนี้ให้กับปลาโลมาโดยทั่วไปเลยทีเดียว

■ ที่โลกทะเล (Sea World) ณ เมืองซานดิเอโก แอนดี จอห์นสัน ผู้เชี่ยวชาญในการดูแลสัตว์น้ำถึงเผ่าคุณพฤติกรรมของปลาโลมาพันธุ์คอมเมอร์สัน

ทุกวันนี้ เรายอมรับกันว่า ปลาโลมาเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญาเป็นเลิศชนิดหนึ่ง แต่เป็นไปได้หรือไม่ว่า ปลาโลมาจะมีระดับของสติปัญญาทัดเทียม หรือแม้แต่สูงกว่ามนุษย์ซึ่งสมองของปลาโลมานั้น มีขนาดไล่เลี่ยกับสมองของมนุษย์และอาจจะใหญ่กว่าเล็กน้อยอยู่แล้ว? นี่คือนักถามของนักวิทยาศาสตร์และนักจิตวิทยาหลายท่านในปัจจุบันกำลังพยายามจะให้คำตอบ

ปลาโลมาเป็นสัตว์เลือดอุ่นที่เลี้ยงลูกด้วยนม และต้องโผล่ขึ้นมาหายใจเอาอากาศเข้าไปทุก ๆ สองสามนาที อย่างเดียวกับปลา วาฬ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่ใหญ่ที่สุดในโลก การหายใจในลักษณะนี้หมายความว่า สำหรับปลาโลมาแล้ว การหายใจเอาอากาศเข้าไป ไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เป็นสิ่งที่ต้องกระทำโดยจงใจ หากว่าปลาโลมาหมดสติเมื่อใด ก็จะมีการหยุดหายใจและมันก็จะต้องตายในที่สุด

ปลาโลมามีอยู่ประมาณ ๕๐ ชนิด และเราจะพบปลาโลมาได้ในพื้นน้ำของทุกมหาสมุทร และแม้แต่ในแม่น้ำลำธารบางสายใน

อเมริกาใต้และเอเชีย ปลาโลมาที่สวนสัตว์ต่าง ๆ นิยมฝึกไว้แสดงให้ผู้ที่มาเที่ยวได้ดูการ แสดง ส่วนใหญ่แล้วเป็นปลาโลมาพันธุ์จมูกขวด (Bottle-nosed Dolphin) ซึ่งอาจแยกออกไปได้อีกว่าเป็นปลาโลมาพันธุ์จมูกขวดที่มาจากมหาสมุทรแอตแลนติกหรือมหาสมุทรแปซิฟิก ปลาโลมาพันธุ์นี้ มีความยาวตั้งแต่ ๗-๑๔ ฟุต และมีน้ำหนักตั้งแต่ ๔๐๐-๑,๐๐๐ ปอนด์ นอกจากนี้แล้ว ก็ยังมีปลาโลมาพันธุ์คอมเมอร์สัน (Commerson) ซึ่งเป็นปลาโลมาพันธุ์ที่เล็กที่สุดก็มีความยาวประมาณ ๔.๕ ฟุต และหนักประมาณ ๘๗ ปอนด์โดยเฉลี่ยเท่านั้น

นอกจากปลาดงและปลาวาฬเพชฌฆาตแล้ว ปลาโลมาไม่มีศัตรูธรรมชาติอื่นใดอีก ผู้ที่เคยพบเห็นปลาโลมามาแล้ว คงพอจะบอกได้ว่า ปลาโลมาเป็นสัตว์ที่ชอบอยู่กันเป็นฝูง เมื่อว่ายน้ำก็จะว่ายน้ำไปด้วยกัน และชาวประมงจะได้พบเห็นปลาโลมาชอบเล่นคลื่นที่เกิดขึ้นตามหลังเรือประมงที่กำลังแล่นอยู่เสมอ ๆ

นอกจากนี้แล้ว นักวิทยาศาสตร์ทางทะเลได้ค้นพบต่อไปว่า บางครั้ง ปลาโลมาจะ

มีการช่วยเหลือกันเช่น การช่วยพยุงให้สมาชิกในกลุ่มที่บาดเจ็บหรือลูกปลาโลมาที่เพิ่งเกิดให้สามารถขึ้นไปหายใจเหนือน้ำได้ บางครั้งปลาโลมาที่มีอายุแล้ว ก็คงจะทำหน้าที่เป็น "ป้า" หรือ "น้า" คอยดูแลลูกปลาโลมาให้ ในขณะที่แม่ปลาออกไปหากินที่อื่นอีกด้วย

ในช่วงปลายทศวรรษของ ค.ศ. ๑๙๕๐ และ ๑๙๖๐ จอห์น ซี. ลิลลี่ เจ้าของงานเขียนชิ้นสำคัญเกี่ยวกับปลาโลมาเรื่อง "Man and Dolphin" (ค.ศ. ๑๙๕๗) เริ่มศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่จะสื่อสารกับปลาโลมา เขามีข้อสมมติฐานว่าปลาโลมาสามารถจะเลียนเสียงของมนุษย์ได้ แต่เพื่อที่ว่าสักวันหนึ่งมนุษย์จะสามารถติดต่อกับปลาโลมาได้ เราจำเป็นต้องจัด "ความเชื่อถือ" บางประการออกไปเสียก่อน เช่น ความเชื่อที่ว่า ไม่มีสัตว์ชนิดใดที่ฉลาดเท่ามนุษย์ และมนุษย์เท่านั้นที่สามารถจะคิดเชิงวิเคราะห์ได้ เป็นต้น งานของลิลลี่ก่อให้เกิดการศึกษาอย่างอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปลาโลมาออกมามากมาย แต่การค้นพบที่สำคัญที่สุด ดูเหมือนจะเป็นการค้นพบว่า ปลาโลมามีความสามารถในการใช้โซนาร์ (Sonar Navigation Ranging) และความสามารถในการกำหนด ประเมิน และตีความหมายเสียงที่สะท้อนกลับมา (Echocation abilities)

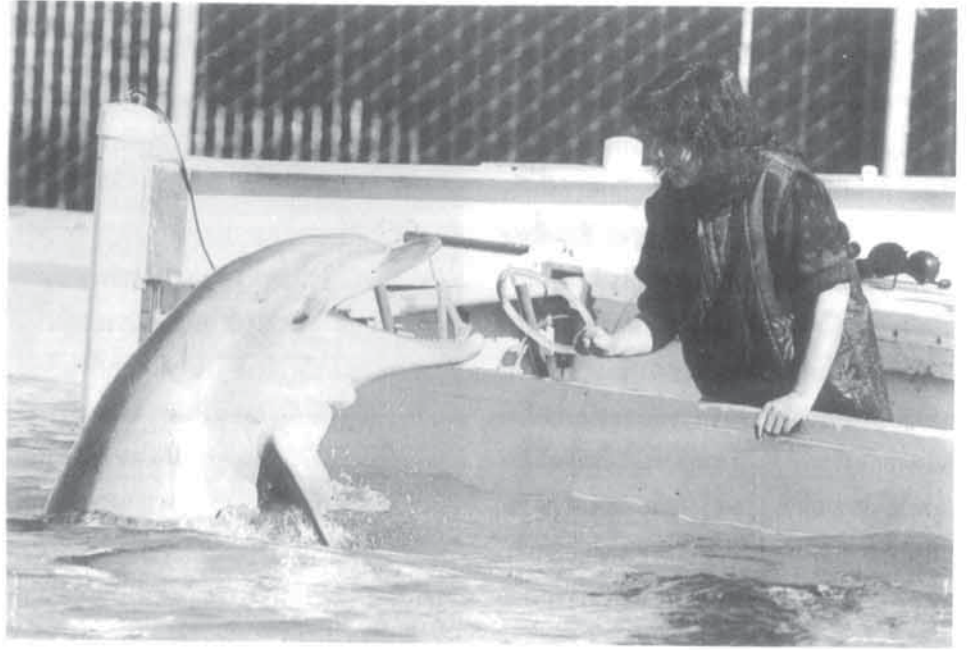
กล่าวง่าย ๆ ก็คือ ปลาโลมาสามารถจะมองเห็นได้ดี แม้เมื่ออยู่ในน้ำที่ขุ่น ด้วยการส่งเสียงที่มีความถี่สูงออกไปเป็นชุด ๆ เมื่อเสียงนี้กระทบเข้ากับวัตถุที่ขวางอยู่และสะท้อนกลับมา ปลาโลมาก็สามารถจะกำหนดขนาด รูปร่าง ระยะทาง ความสามารถ และอาจจะรวมถึงสัณฐานและองค์ประกอบของวัตถุดังกล่าวด้วยได้ จริงอยู่ ค้างคาวก็เป็นสัตว์อีกประเภทหนึ่งที่สามารถใช้ระบอบอย่างเดียวกับที่ปลาโลมาใช้ในน้ำได้บนบก แต่ในทะเลกว้าง

ความสามารถในการใช้ระบบโซนาร์เพื่อ “เห็น”
สิ่งต่าง ๆ และกำหนดทิศทางของฝูงปลาที่
กำลังเคลื่อนไหวเพื่อหาอาหารของปลาโลมา
นั้น จัดได้ว่า มีประสิทธิภาพสูงเป็นอย่างมาก

ในด้านของสรีรวิทยาแล้ว ปลาโลมา
แตกต่างจากมนุษย์ตรงที่ว่า ปากของปลาโลมา
ติดต่อกับกระเพาะอาหารแทนที่จะเป็น
ปอด ปลาโลมาหายใจผ่านทางช่องหายใจบน
หัวและรูปของปากที่เป็นรอยขี้นมอยู่เสมอจะ
เป็นอยู่อย่างนั้นตลอด มิได้เกี่ยวข้องกับอารมณ์
ความรู้สึกของมันแต่อย่างใด ส่วนหัวของปลา
โลมา มีวิวัฒนาการมาเพื่อให้เหมาะสมสำหรับ
ส่งและรับสัญญาณเสียงเป็นอย่างดี ในช่วง
ที่ปลาโลมาส่งสัญญาณเสียงออกไป และรับ
เสียงสะท้อนกลับมานั้น สัญญาณเสียงดังกล่าว
จะผ่านออกไปทางเนื้อเยื่อขนาดใหญ่ทางหน้า-
ผาก และเสียงที่สะท้อนกลับเข้ามาจะผ่านมา
ถึงสมองโดยผ่านทางขากรรไกรและลำคอ

เสียงที่ปลาโลมาส่งออกไปและรับกลับ
มานั้น มีความถี่สูงกว่าที่มนุษย์ใช้มาก โดย
ทั่ว ๆ ไปแล้วเสียงที่ส่งออกมา จะมีทุกประ-
เภท ตั้งแต่เสียงดังกรีก เสียงคำราม เสียงแหลม
เสียงร้องอย่างกบ เสียงหึ่ง ๆ ไปจนถึงเสียง
นกหวีด แต่มนุษย์ก็สามารถบันทึกเสียงของ
ปลาโลมา และทำให้ความถี่สูงมากนั้น น้อยลง
จนมนุษย์สามารถรับฟังได้ นอกจากนี้ การ
ทดลองที่ผ่านมาแสดงว่า ปลาโลมาชอบฟัง
ดนตรีมาก และมักจะชอบเพลงคลาสสิก และ
เพลงประเภทโฟล์คของมากกว่าเพลงประเภท
ร็อกแอนด์โรลและเพลงที่มีลีลากระแทก-
กระทบกันคูดัน นอกจากความสามารถในการส่ง
เสียงและการรับฟังเสียงสะท้อนแล้ว ปลา
โลมายังสามารถมองเห็นได้ดีทั้งในน้ำและ
เหนือน้ำ รวมทั้งมีความรู้สึกสัมผัสที่ดีอีกด้วย

ในช่วงแรก ๆ นั้น มนุษย์สนใจการ

ติดต่อสื่อสารกันระหว่างปลาโลมากับมนุษย์
เป็นหลัก แต่ปัจจุบันนี้ ความสนใจได้หันเหไป
อยู่ที่การติดต่อสื่อสารกันระหว่างปลาโลมา
ด้วยกันเองมากขึ้น ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากเชื่อว่า
กุญแจสำคัญในการ “ถอดรหัส” หรือทำความเข้าใจกับ
“ภาษา” ของปลาโลมาอยู่ที่ว่า
เหนือสิ่งอื่นใด เราจะต้องทำความเข้าใจกับ
วิธีการสื่อสารของปลาโลมาในสภาพธรรมชาติ
เสียก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เราจะสามารถ
กำหนดระดับของสติปัญญาของปลาโลมาได้ก็
ต่อเมื่อเราสามารถค้นพบ “ภาษา” ร่วมที่
มนุษย์และปลาโลมาจะสามารถติดต่อกันได้
เช่นกัน

ดูเหมือนว่าวันเวลาที่รอคอยนั้นอาจจะ
อยู่ไม่นานเกินไปได้ ทุกวันนี้มีการใช้ภาษา
ที่สร้างขึ้นเป็นพิเศษ และเครื่องมือที่อาศัย
คอมพิวเตอร์เพื่อถอดรหัสภาษาของปลาโลมา
จำนวนมากที่กำลังดำเนินงานกันอยู่ หลุยส์
เจอร์มานน์ แห่งสถานศึกษาสัตว์เลี้ยงลูกด้วย
นมในทะเลที่มหาวิทยาลัยฮาวาย ได้สร้าง
ภาษาสำหรับติดต่อกับปลาโลมา ทั้งในรูปของ

ภาษาสัญญาณและการรับฟัง ที่ปลาโลมา
สามารถจะเรียนรู้ได้สำเร็จ

โครงการศึกษาการศึกษาปลาโลมาและ
ความสามารถในการรับรู้ของปลาโลมาที่
สำคัญอีกโครงการหนึ่ง ได้แก่ โครงการเซอร์ซี
ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๘๑ ที่ศูนย์การวิจัย
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทางทะเลที่โลกทะเล
แอฟริกาเยเอสเอ (Marine World Africa USA) ใน
มลรัฐแคลิฟอร์เนีย การศึกษาในโครงการนี้
ใช้ปลาโลมาจุกขวดจากแอตแลนติกสองตัว
และลูกเป็นประชากรในการศึกษา โดยมุ่งที่
การใช้เสียงและสัญญาณที่ไม่ใช่เสียงในการ
ติดต่อของปลาโลมา และนับตั้งแต่คลอดลูก
ออกมาสองตัวเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๘๓ นักวิจัยก็
ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการพัฒนาการ
สื่อสารและสิ่งอื่น ๆ ที่ลูกปลาจะสามารถ
เรียนรู้จากแม่ปลา

ดร.ไคอานา ไรส์ ผู้อำนวยความสะดวกโครงการ
เซอร์ซี ได้ค้นพบว่า ปลาโลมาติดต่อสื่อสารกัน
โดยอาศัยระบบโซนาร์และการรับเสียงสะท้อน
กลับ ควบคู่กันไปกับระบบที่มองเห็นได้ กล่าว

คือ ถ้าหากปลาโลมาอยู่ใกล้กันและสามารถมองเห็นซึ่งกันและกัน มันก็มักจะใช้สัญญาณอื่น ๆ นอกจากเสียงในการติดต่อ แต่การค้นพบที่น่าตื่นเต้นมากที่สุด อยู่ที่ว่าสิ่งที่ลูกปลาโลมาทำได้นั้น ส่วนมากเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ การถอดสัญญาณเสียงที่ส่งออกไปและสะท้อนกลับมา ดร.ไรต์ กล่าวว่าเราไม่อาจรู้ได้แน่นอนว่า ปลาโลมาเกิดมาพร้อมกับความสามารถดังกล่าวหรือไม่ แต่ลูกปลาโลมาไม่ใช้วิธีการสื่อสารนี้เมื่อแรกเกิด อย่างไรก็ตาม หลังจากมีอายุได้หนึ่งเดือน ลูกปลาโลมาก็เริ่มเรียนรู้ การถอดสัญญาณเสียงที่ส่งออกไปอย่างง่าย ๆ จากนั้น ก็ค่อย ๆ พัฒนาระดับของความซับซ้อนในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

เป็นที่เชื่อกันว่า ปลาโลมาทุกตัวมี “ลายเซ็น” หรือเสียงแบบเสียงนกหวีดที่เป็นของเฉพาะตัว และเสียงที่ว๊านี้ก็เป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นมาเช่นเดียวกัน เพราะเมื่อแรกเกิดนั้น

เสียงนกหวีดดังกล่าวของลูกปลาจะคล้ายคลึงกับเสียงของแม่ปลา ซึ่งก็เป็นเรื่องน่าสนใจที่ว่า เสียงที่คล้ายกันนี้ อาจจะเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ทางสายโลหิตในปลาโลมาก็ได้

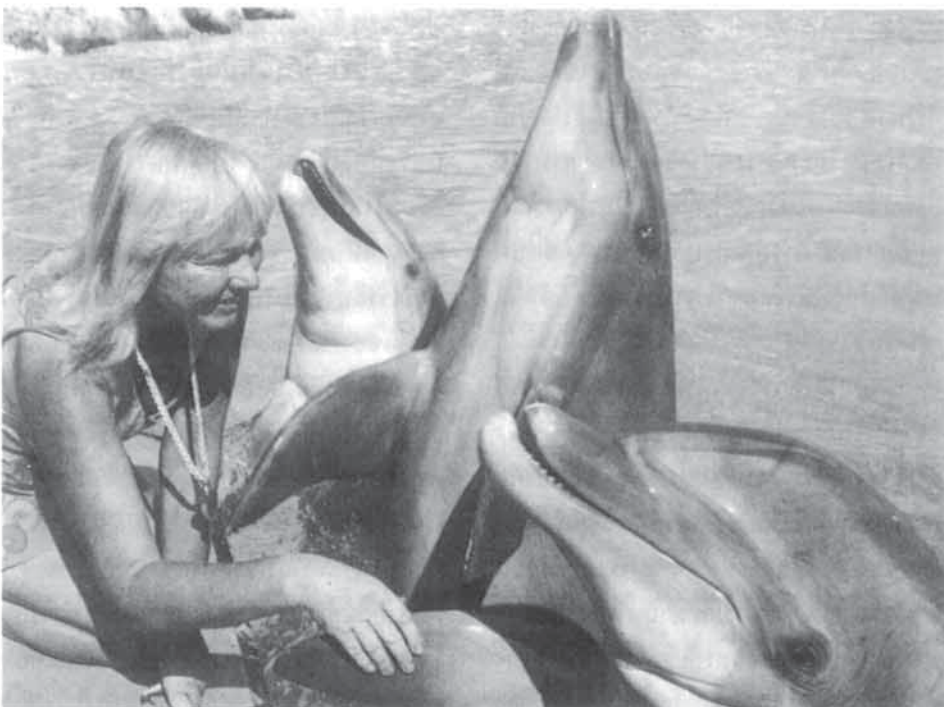
ในการทดลองเพื่อศึกษาถึงการสื่อสารและสะสมข้อมูลจากกระบวนการเรียนรู้ของปลาโลมาที่ ดร.ไรต์ ดำเนินการอยู่นั้นใช้ระบบก้านพิมพ์ใต้น้ำ โดยแต่ละก้านอักษรนอกจากจะมีสัญญาณที่ปลาโลมาสามารถมองเห็นได้แล้ว ยังใช้คอมพิวเตอร์ช่วยให้ส่งเสียงนกหวีด หรือเสียงเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อปลาโลมา “คาะ” ก้านอักษรอีกด้วย เช่น เมื่อปลาโลมาเคาะภาพสามเหลี่ยม มันก็จะได้ยินเสียงแบบเสียงนกหวีดเสียงหนึ่งพร้อม ๆ กันนั่นเอง ผู้ดูแลก็จะให้วัตถุที่กำหนดไว้ควบคู่กับภาพสามเหลี่ยม เช่น ให้ลูกบอล เป็นต้น แก่ปลาโลมา จากการทดลองพบว่า ภายในสัปดาห์แรก ๆ ปลาโลมาเริ่มที่จะเลียนเสียงของคอมพิวเตอร์ได้ และจะส่งเสียง

นี้ด้วยตนเองก่อนที่จะเคาะก้านอักษร และทั้งหมดนี้ ปลาโลมาสามารถเรียนรู้ได้เองโดยไม่ต้องต้องการความช่วยเหลือจากมนุษย์เลย

นอกจากนี้ ดร.ไรต์ ยังพบว่า ปลาโลมาเป็นสัตว์ที่อยากรู้อยากเห็นมาก ในทันทีที่นักวิจัยแนะนำอะไรใหม่ ๆ เข้ามา ปลาเหล่านี้จะทดสอบมันทันที แม้แต่ในการเล่น ปลาโลมาก็จะมีวิธีการคิดค้นของเล่นใหม่ ๆ ให้กับตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏในสัตว์อื่น ๆ เลย

อินกริด แซลเลนเบอร์เกอร์ ผู้ดูแลสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่สวนชีวิตทะเล (Sea Life Park) ที่สาววช ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับปลาโลมาชนิดต่าง ๆ และสิงโตทะเลมาตั้งแต่เมื่อเธอแรกเริ่มฝึกสัตว์เหล่านี้ ในปี ค.ศ. ๑๙๖๕ ตั้งข้อสังเกตว่า ปลาโลมาเป็นสัตว์สังคมที่มีการติดต่อสื่อสารกันเองอยู่ตลอดเวลา บางครั้ง ในการฝึกปลาโลมาตัวเดียวให้ทำอะไรบางอย่างนั้น ผู้ฝึกอาจจะใช้เวลาสองสามเดือนกว่าจะฝึกได้ แต่ภายในสัปดาห์ต่อไป ปลาโลมาทั้งฝูงสามารถจะกระทำได้หมด ในขณะเดียวกัน ปลาโลมาก็ยังให้ความร่วมมือต่อกันและกันสูงมากอีกด้วย เช่น ทุกครั้งที่ผู้ฝึกใช้สลักกระดูกแบบใหม่เพื่อลือคกระดูก ปลาโลมาจะมวนเวียนอยู่ใกล้ ๆ เพื่อดูว่าจะเปิดสลักแบบใหม่ได้อย่างไร และปกติแล้ว การเปิดสลักกระดูกดังกล่าวก็จะต้องอาศัยปลาโลมามากกว่าหนึ่งหรือสองตัวขึ้นไปเสมอ

จริงอยู่ สัตว์อื่น ๆ อย่างเช่น สุนัขหรือสิงโตทะเลเล็กก็สามารถเรียนรู้สิ่งที่มนุษย์สอนได้อย่างรวดเร็วอย่างเดียวกับปลาโลมา แต่สิ่งที่ทำให้ปลาโลมาได้รับการยอมรับว่ามีปัญญาเหนือกว่าสัตว์อื่น ๆ ทั้งหมด อยู่ที่ว่าปลาโลมา “เข้าใจ” ว่าอะไรคือสิ่งที่มนุษย์ประสงค์จะให้มันเรียนรู้ อากาคล้าย ๆ กับจะบอกว่า

■ ที่ศูนย์วิจัยปลาโลมาในรัฐฟลอริดา ปลาโลมาถูกใช้ให้กระตุ้นความเอาใจใส่และความสามารถในการจดจำให้แก่เด็ก ๆ ที่ปัญญาอ่อน ในภาพนี้ ดร.เดวิด นาธานชัน กำลังตะขย้นละยอให้เด็ก ได้จดจำคำใหม่ ๆ

“ฉันรู้แล้วละ” ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน และการเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้ฝึกประสงค์จะสอน คือสิ่งที่แยกปลาโลมาออกจากสัตว์อื่น ๆ ในอาณาจักรสัตว์ทั้งหมด

สถานที่ที่พักผ่อนหย่อนใจที่โลกทะเล (Sea World) ณ เมืองซานดิเอโก มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ผู้เชี่ยวชาญได้พบว่า ปลาโลมาพันธุ์คอมเมอร์ชัน ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วขี้อาย (อาจเป็นเพราะขนาดตัวที่เล็กกว่าพันธุ์อื่น ๆ และเป็นเหตุให้มักจะเป็นเหยื่อของปลาฉลามและปลาวาฬเพชรฆาต) ก็สามารถเรียนรู้ได้รวดเร็วไม่แพ้ปลาโลมาพันธุ์อื่น ๆ สำหรับระบบการติดต่อสื่อสารของปลาโลมาพันธุ์นี้ ก็คล้ายคลึงกับระบบของปลาโลมาพันธุ์อื่น ๆ เพียงแต่ว่า ปลาโลมาพันธุ์คอมเมอร์ชันสามารถส่งเสียงที่มีความถี่สูงยิ่งกว่าที่พบในพันธุ์อื่น ๆ (แต่จนถึงปัจจุบันนี้นักวิทยาศาสตร์ก็ยังไม่สามารถบอกได้ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น) เนื่องนำไปสู่บทสรุปที่ว่า ปลาโลมาพันธุ์ต่าง ๆ กัน มีความ

สามารถพิเศษในการเรียนรู้ที่หัดเทียบกัน

แต่ในขณะที่โครงการศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับปลาโลมา ณ สถาบันและสถานีวิจัยอื่น ๆ กำลังดำเนินไปอย่างขะมักเขม้น ดร.เดวิด นาธานชัน แห่งศูนย์วิจัยปลาโลมา (Dolphin Research Center) ในมลรัฐฟลอริดา ก็กำลังทดลองให้ปลาโลมาช่วยทำหน้าที่เป็นครูฝึกเด็ก ๆ ที่พิการทางสมองหรือปัญญาอ่อนให้เรียนรู้ได้ดีขึ้น โดยวิธีการให้ปลาโลมาที่มีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ๆ เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการพูดและในการจำให้แก่เด็ก ๆ ในการเรียนแต่ละครั้ง แผ่นไม้ที่มีตัวหนังสือจะถูกโยนไปให้ปลาโลมา และเพื่อที่จะให้ปลาโลมานำสมุดภาพดังกล่าวกลับคืนมาให้เด็ก ๆ จึงต้องเอ่ยชื่อคำที่ถูกต้องเสียก่อน ดร.นาธานชันกล่าวว่า ปกติแล้วจะมีอยู่สองอย่าง ที่ดึงดูดความสนใจของเด็ก คือ สัตว์และดนตรี แต่สัตว์อะไรเล่าที่จะดึงดูดความสนใจของเด็กได้ดีที่สุด? ดูเหมือนว่า ทางเลือกจะมีจำกัดอยู่

แค่ลิงชิมแปนซีและปลาโลมา อยากรู้ก็ดู ลิงชิมแปนซีบางครั้งอาจจะก้าวร้าวได้ แต่ปลาโลมากลับทำให้เด็ก ๆ รู้สึกสบายใจ

จากการทดลองพบว่า การที่ปลาโลมานำเอาแผ่นไม้กลับมาให้แก่เด็ก ๆ เมื่อเอ่ยคำที่ถูกต้องนั้น เป็นส่วนที่สำคัญยิ่ง ทั้งในแง่ของการเป็นตัวเร้าและตัวย้ำในการเรียนรู้ของเด็ก ดร.นาธานชันกล่าวว่า เด็กเรียนรู้ที่จะพูดและเพิ่มความจำได้มากขึ้น ระหว่างสองถึงสิบเท่าของการเรียนรู้ตามปกติ เขากล่าวว่า ดูเหมือนว่าปลาโลมานั้น ดูเหมือนจะเข้าใจว่าเด็ก ๆ มีปัญหาและมันมีความอดทนเป็นพิเศษกับเด็ก ๆ เหล่านั้น มีปลาโลมาอยู่ตัวหนึ่งชื่อ “นาตว” ทั้งว่ายน้ำและดำน้ำเพื่อหาของขบเคี้ยว เช่น หินก้อนเล็ก ๆ มาให้แก่เด็กด้วยตนเอง ส่วนปลาโลมาอีกตัวหนึ่งนั้น จะคอยอยู่ใต้น้ำเฝ้าดูแลเด็ก ๆ ที่มีปัญหาในการว่ายน้ำอย่างใกล้ชิด จากนั้น มันก็จะโผล่ขึ้นมาเหนือน้ำ และจูบแก้มเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งที่มันไม่เคยทำมาก่อน

ดร.นาธานชันสรุปว่า ปลาโลมาซึ่งมีความรักแก่เด็ก และเข้าใจใจว่าเด็ก ๆ เหล่านี้ช่วยตัวเองได้น้อยกว่ามนุษย์อื่น ๆ ที่มันเคยว่ายน้ำด้วย นี่คือเครื่องหมายของสติปัญญาอย่างแน่นอน แต่ปลาโลมาฉลาดแค่ไหน? ขณะนี้เราคงจะกล่าวได้แต่เพียงว่า ในโลกของมันเองนั้น ปลาโลมาคงฉลาดไม่แพ้มนุษย์ในโลกของเรานั้นแหละ

แปลและเรียบเรียงจากบทความเรื่อง “Delving into Dolphin Intelligence” ในวารสาร SKY ฉบับเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๑